

การทำร้ายศพเมื่อ 6 ตุลาคม 2519 ใคร อย่างไร ทำไม

วงทอง ภวัครพันธุ์ ธงชัย วินิจจะกุล

โครงการ “บันทึก 6 ตุลา” (Documentation of October 6 – www.doct6.com)

หนึ่งในสาเหตุสำคัญที่ทำให้เหตุการณ์ 6 ตุลา 2519 เป็นที่รู้จักและอยู่ในความทรงจำของเราคือ พุทธกรรมที่โหดร้ายทารุณอย่างเหลือเชื่อในวันนั้น จนถึงวันนี้ เราคงได้เห็นภาพความโหดร้ายครั้งนั้นพอสมควรแล้ว แต่เรามักเข้าใจผิดว่าการกระทำอันน่ารังเกียจน่าขยะแขยงทั้งหลายเป็นสาเหตุให้คนเหล่านั้นเสียชีวิต

จากการศึกษาข้อมูลอย่างระมัดระวัง เราพบว่า มีเหยื่อเพียงคนเดียวที่เสียชีวิตจากการถูกรุมประชาทัณฑ์และทรมาน ขณะที่การกระทำอันน่ารังเกียจส่วนใหญ่เกิดขึ้นหลังจากเหยื่อเหล่านั้นเสียชีวิตไปแล้ว เหยื่อหลายคนเสียชีวิตด้วยอาวุธปืนหรือระเบิด แต่ร่างที่ไร้ชีวิตของพวกเขาจะต้องเผชิญกับพฤติกรรมอันน่ารังเกียจต่ออีก ภาพที่เราเห็นจึงเป็นภาพที่ฝูงชนกำลังช่วยกันรุมกระทำร้ายต่อศพ

ข้อเท็จจริงนี้อาจทำให้เรารู้สึกดีขึ้นมาเพียงเล็กน้อยว่าเหยื่อเหล่านั้น มิได้ทนทุกข์ทรมานอย่างหนักก่อนเสียชีวิต แต่ความจริงข้อนี้กลับทำให้เกิดคำถามใหญ่ตามมา นั่นคือ นี่เป็นการทำร้ายศพที่น่าเกลียดในที่สาธารณะ ต่อหน้าผู้คนนับพัน และต่อหน้าเจ้าหน้าที่รัฐ ต่อหน้าสื่อมวลชนทั้งไทยและเทศ ทำไมจึงต้องทำอุจาดกับศพถึงขนาดนั้น ทำไมจึงกล้าหรือตั้งใจทำต่อหน้าสาธารณชน ปรากฏการณ์เช่นนี้บอกระบุเกี่ยวกับสังคมไทย วัฒนธรรมไทย การปฏิบัติต่อศัตรูที่เราเกลียดชัง ความล้มเหลวของศาสนาและศีลธรรม หรือเป็นไปได้ไหมว่าการกระทำเช่นนี้สะท้อนความเชื่อบางอย่างซึ่งแฝงฝังอยู่ลึก ๆ ของคนไทย ชาวพุทธ หรือของคนธรรมดาปกติทั่วไปทุกคน ซึ่งพร้อมพรั่งออกมาภายใต้เงื่อนไข

บางอย่างเท่านั้น ถ้าเช่นนั้น ภาวะอะไรในเช้าวันนั้นที่ผิดปกติถึงขนาดไปประตูให้ความ
อัปยศณ์ดังกล่าวหลุดออกมา

เราจะเข้าใจการปรากฏการณ์ทารุณศพในที่สาธารณะในสังคมไทยอย่างไร

ข้อเท็จจริง

เรามาศึกษาข้อเท็จจริงกันก่อน การทารุณกรรมในเช้าวันที่ 6 ตุลาคมที่เรารู้จัก
กันดี ได้แก่

- แขนวคอแล้วใช้มีดทิ่มแทง ใช้ไม้และเก้าอี้ฟาดซ้ำแล้วซ้ำเล่า หรือใช้รองเท้ายัด
เข้าปากร่างที่ถูกแขวน

- ลากร่างไปตามพื้น โดยเอาผ้าผูกเข้าที่คอ และโดนลากขากางเกง

- เอาร่างผู้เสียชีวิตมานอนเรียงกันแล้วใช้ลิ้มไม้ตอกเข้าที่หน้าอก

- เอาร่างคนมากองสุมกันแล้วเผาจนมอดไหม้ ไม่รู้กระทั่งว่าเป็นชายหรือหญิง

- ปีสสาวะรดร่างที่นอนนิ่ง

- การเปลื้องเสื้อผ้าของหญิงสาวรายหนึ่งที่น่านิ่งไม่รู้ตัวแล้ว และมีไม้ท่อนใหญ่วาง
อยู่ข้างร่างของเธอ

จากการตรวจสอบรูปถ่ายจำนวนมากและที่สำคัญคือรายงานการชันสูตรพลิกศพ
ซึ่งทำโดยแพทย์โรงพยาบาลตำรวจและโรงพยาบาลศิริราช เราพบข้อมูลเกี่ยวกับผู้ที่ถูก
กระทำทารุณกรรม ได้แก่ ชื่อ สาเหตุที่ทำให้เขาเสียชีวิต และพฤติกรรมทารุณที่พวกเขา
ได้รับ ดังข้อมูลข้างล่างนี้

1. วิจิตรชัย อมรกุล

นิสิตปี 2 คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

- วิจิตรชัยเป็น 1 ใน 5 คนที่ถูกแขวนคอที่สนามหลวง
- หลักฐานชั้นสูตรพลิกศพระบุน่าวิจิตรชัยเสียชีวิตเพราะถูกของแข็งมีคมและถูกรัดคอ
- ลักษณะการตายที่ “ฟันกัดปลายลิ้น” หรือลิ้นจุกปากตามที่ปรากฏในภาพถ่ายชี้ว่าเขาน่าจะถูแขวนคอก่อนเสียชีวิต อย่างไรก็ตาม ภาพถ่ายจำนวนมากและข้อมูลในเอกสารชั้นสูตรชี้ว่าหลังจากเขาเสียชีวิตแล้ว ผู้ชนยังช่วยกันทารุณกรรมต่อร่างที่ไร้ชีวิตของเขาต่อไป ร่างของเขาถูกผู้ชนรุมเตะ-ตอย ฟาดด้วยเก้าอี้ เอรองเท้าแขวนที่คอและขัดที่ปาก
- เขาถูกจับถอดเสื้อแล้วใช้ของมีคมกรีดลงบนร่างของเขา โดยกลางหน้าอกมี “รอยมีดกรีดยาว 4 แห่ง ยาวแห่งละ 24 ซม. และตามขวาง 3 แห่ง ยาวแห่งละ 20 ซม. และมีรอยผิวหนังชำรุดทั่วๆ ไป และมีรอยถูกของมีคมชายโครงขวา 3x1 ซม. กลางหลังมีรอยมีดกรีดยาว 2 แห่ง ยาว 40 ซม.และ 30 ซม.”
- เขายังมีบาดแผลขนาดใหญ่บนใบหน้าหลายแห่ง
- บาดแผลบนตัววิจิตรชัยมีมากกว่าที่กล่าวมาข้างต้น (ดู <https://doct6.com/archives/5639>)

2. ปรีชา แซ่เฮีย (หรือ อี๋)

นักหนังสือพิมพ์-นักแปลประจำกอง บก.นิตยสาร “เอเชียวิเคราะห์ข่าว”

- ปรีชาเป็น 1 ใน 5 คนที่ถูกแขวนคอที่สนามหลวง
- รูปถ่ายจำนวน 9 รูปชี้ว่าปรีชาถูกดึงลงมาจากรถถังที่เขาใช้ส่งนิตยสาร เขาถูกฝูงชนรุมทำร้าย ขณะยังมีชีวิตอยู่ ลากไปตามฟุตบอล และแขวนคอในที่สุด
- ภาพชี้ว่าหลังเขาเสียชีวิตแล้ว การทำร้ายศพยังดำเนินต่อไป
- แต่ในรายงานชั้นสูตรพลิกศพระบุว่าเขาเสียชีวิตเพราะกระสุนปืน (น่าสงสัยว่าใครยิง ยิงตอนไหน)

3. กมล แก้วไกรไทย

- กมลเป็น 1 ใน 5 คนที่ถูกแขวนคอที่สนามหลวง
- เอกสารชั้นสุดฯ ระบุว่ากมลเสียชีวิตด้วย “สะเก็ดระเบิด” ยังมีภาพถ่ายและคลิปวิดีโอที่แสดงว่ากมลเสียชีวิตอยู่บริเวณข้างหอประชุมใหญ่ ธรรมศาสตร์ ก่อนที่ร่างของเขาจะถูกลากออกไปแขวนคอที่สนามหลวง

4-5. ชายไม่ทราบชื่อ 2 คนถูกแขวนคอ

ภาพชายสองคนที่ถูกแขวนคอหน้าธรรมศาสตร์ ถ่ายโดยนายนิล อูเลวิช ช่างภาพสำนักข่าวเอพี ทั้งภาพและคลิปวิดีโอชี้ว่าร่างของทั้งสองคนเสียชีวิตแล้ว แต่ยังถูกฝูงชนฟาดด้วยเก้าอี้, ทอนไม้ขนาดใหญ่, กระโดดเตะ-ต่อย

6. วัชรีย์ เพชรสุ่น

น.ศ. ชั้นปี 3 คณะวิทยาศาสตร์ ม.รามคำแหง

- เอกสารชั้นสูตรฯ ระบุว่าวัชรีย์เสียชีวิตด้วยกระสุน 3 นัดที่เข้าด้านหลังตรงกับบริเวณหน้าอก
- ร่างของวัชรีย์ถูกจับเปลือย มีไม้หน้าสามวางอยู่ข้างๆ ร่างของเธอ ซึ่งทำให้ตีความได้ว่าเธอ อาจถูกล่วงละเมิดทางเพศหลังจากเสียชีวิตแล้ว แต่เอกสารชั้นสูตรพลิกศพไม่ระบุว่ามีการรื้อรอยการถูกทำร้ายเช่นนั้น (ดู <https://doct6.com/archives/13421> ; <https://doct6.com/archives/5682>)

7. จารุพงษ์ ทองสินธุ์

น.ศ. ชั้นปี 2 คณะศิลปศาสตร์ ม.ธรรมศาสตร์

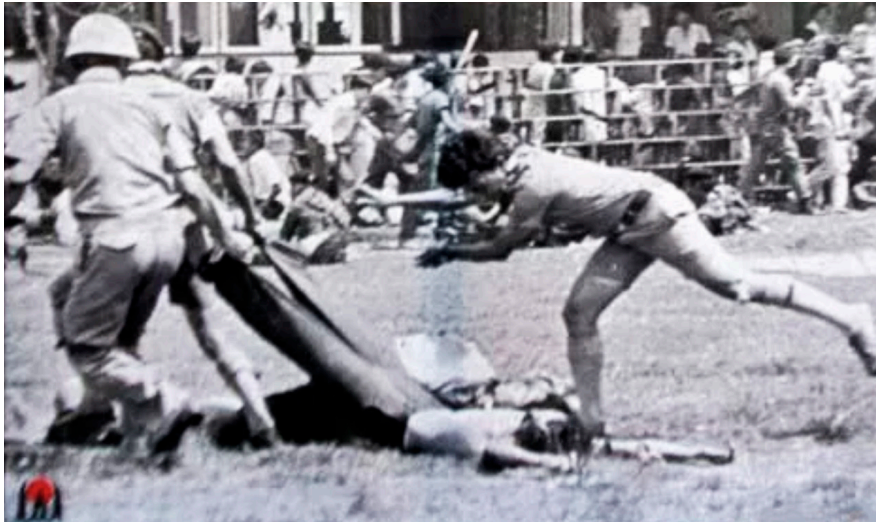
- เอกสารชั้นสูตฯ ระบุว่าจารุพงษ์เสียชีวิตจากกระสุนปืน
- ร่างของเขาถูกฝูงชนใช้ผ้าผูกคอลากไปตามสนามฟุตบอลธรรมศาสตร์

(8?) ชายไม่ทราบชื่อ

ภาพจากสื่อมวลชนต่างประเทศภาพหนึ่งแสดงให้เห็นชายคนหนึ่งแน่นิ่งบนพื้น ในขณะที่เด็กผู้ชายกำลังปีศาจวะรคบนร่างของเขา ไม่ชัดเจนว่าเขาคือใคร

(9?) ชายไม่ทราบชื่อ

ร่างของชายคนหนึ่งถูกลากไปตามสนามฟุตบอลในธรรมศาสตร์โดยผู้ลากจับขาทางเก่งของเขา ขึ้นลาก และมีชายอีกคนใช้ไม้ไล่ตีร่างนั้น ไม่ชัดเจนว่าเขาคือใคร ไม่ชัดเจนว่าเขาตายแล้วหรือยัง

(10?) ชายไม่ทราบชื่อ

ภาพรางวัลอิสรภาพปี 2520 แสดงให้เห็นชายคนหนึ่งกำลังใช้ก้อนอิฐตอกไม้ขนาดยาวลงบนหน้าอกของหนึ่งในร่างที่นอนเรียงกัน 5-6 ราย ไม่ชัดเจนว่า 5-6 ร่างนั้นคือใครบ้าง เป็นรายเดียวกับข้างบนนี้หรือไม่ หรือผู้ถูกตอกอกในภาพคือใคร ไม่ปรากฏชัดว่าทุกร่างในภาพนั้นถูกตอกอกหมดหรือไม่

- ชายหญิง 4 คน ไม่ทราบชื่อ
- ภาพและคลิปวิดีโอชี้ว่าคนที่ถูกเผาทั้ง 4 คนน่าจะเสียชีวิตก่อนถูกนำมาเผากลางถนนบริเวณใกล้พระแม่ธรณีบีบมวยผม
  - ไม่ชัดเจนว่า 4 ร่างนั้นคือใครบ้าง เป็นรายเดียวกับข้างบนนี้หรือไม่
  - คลิปวิดีโอยังแสดงภาพฝูงชนชาวไทยให้ร้องรอบกองศพ บางคนกระแทบศพที่กำลังไหม้ไฟ

จากรายละเอียดข้างบนนี้ ถ้ารายงานการชันสูตรศพเชื่อถือได้ จะเห็นว่าวิจิตชัย อมรกุล เป็นเพียงคนเดียวที่ถูกทำทารุณจนเสียชีวิต แล้วร่างของเขาถูกทำร้ายอย่างหนัก อีกภายหลังเสียชีวิตไปแล้ว มีอีกไม่กีรายที่ไม่ชัดเจน แต่ส่วนมากถูกกระสุนปืนตาย แล้วร่างของพวกเขาจึงถูกทารุณด้วยวิธีการต่างๆ รวมทั้งวัชรี เพชรสุน ก็เสียชีวิตด้วยกระสุนปืน ไม่ได้เสียชีวิตจากถูกข่มขืน แต่ร่างไร้ชีวิตของเธอก็ถูกทำอนาจาร และมีไม้ท่อนโตนวางอยู่ข้างร่าง นั่นหมายความว่ากรณีเหล่านี้เป็นทารุณกรรมที่กระทำต่อร่างที่ไร้ชีวิต

ไม่เคยมีการตั้งคำถามถึงการทำร้ายศพในเหตุการณ์ 6 ตุลาคมมาก่อนเลย เข้าใจว่าบทความนี้เป็นครั้งแรกที่พิจารณาประเด็นนี้ โดยต้องการชี้ให้เห็นประเด็นที่นาสนใจหลายประการ แม้ว่าในขณะนี้เราอาจจะไม่สามารถอธิบายปรากฏการณ์นี้ได้ที่น่าพอใจนัก หวังว่าการศึกษาในเบื้องต้นครั้งนี้จะช่วยให้เกิดความสนใจในประเด็นนี้มากขึ้นและมีผู้ศึกษาต่อไป

ในที่นี้เราจะพิจารณาปรากฏการณ์นี้ใน 2 แง่มุมซึ่งแตกต่างกัน นั่นคือ

1. การทำร้ายศพ
2. การประชาติฆาตกรรม

การทำร้ายศพ (abuse of the corpse, corpse desecration)

การทำร้ายหรือทำลายศพ เป็นการกระทำน่ารังเกียจในทุกสังคมทุกศาสนาแต่โบราณ เพราะมนุษย์มักเคารพต่อผู้เสียชีวิต อยากให้เขาไปสู่สุคติภพหรือไปเกิดใหม่อย่างสวยงามมีเกียรติ การกระทำอุจาดต่อศพที่แทบทุกสังคมรู้จักกันดี คือ การชำเราศพ (necrophilia) สังคมแต่โบราณจนถึงปัจจุบันหลายแห่งจึงมักมีกฎหมายหรือกฎเกณฑ์ทางสังคมเพื่อลงโทษการกระทำผิดต่อศพและการชำเราศพ แต่ไม่ใช่ทุกแห่งที่บัญญัติความผิดนี้ลงเป็นกฎหมาย

บนความเชื่อนี้เองจึงเกิดปัญหาแต่โบราณว่า แล้วถ้าเป็นศพของคนเลว อาชญากรร้ายแรง พ่อมดหมอผี ผู้ทรยศ หรือเรียกกรวมๆ ว่าเป็นผู้ละเมิดอย่างแรงต่ออำนาจของรัฐ (treason) ต่อความศักดิ์สิทธิ์ของกษัตริย์ (lese majesty) และศาสนา (blasphemy) ศพของพวกเขาพึงได้รับการเคารพหรือการปฏิบัติอย่างสมเกียรติหรือไม่ ในกฎหมายของสังคมโบราณแทบทุกแห่งจึงมีการลงโทษผู้ละเมิดรุนแรงพรรณนั้นด้วยวิธีการที่โหดเหี้ยมผิดจากที่กระทำต่อมนุษย์ธรรมดา ศพของเขามักถูกทอดทิ้งทำลายหรือถูกกระทำอย่างอัปลักษณ์อุจาด แดมมักนำไปประจานต่อสาธารณชนอีก บ่อยครั้งการประจานยังครอบคลุมถึงครอบครัวของผู้ละเมิดเหล่านั้นด้วย

ในยุคสมัยใหม่ กฎหมายในประเทศต่างๆ ยังแตกต่างกันอยู่มากในเรื่องความผิดเกี่ยวกับศพ หลายประเทศมีกฎหมายเกี่ยวกับเรื่องนี้ แต่ยังมีอีกหลายประเทศและนับสิบรัฐในสหรัฐอเมริกาที่ยังไม่มีกฎหมายเกี่ยวกับเรื่องนี้ชัดเจน (เช่น รัฐวิสคอนซิน) ในกรณีประเทศหรือรัฐที่มีกฎหมายบัญญัติความผิดเกี่ยวกับศพไว้ ก็ยังมีความลักลั่นไม่ได้มี

ข้อความเป็นมาตรฐาน หรือการตีความหรือการกำหนดโทษความผิดตรงกันเท่าไรนัก ความแตกต่างเริ่มตั้งแต่คำจำกัดความว่าศพมีสถานะเป็นอะไรในทางกฎหมาย เพราะไม่ใช่ชีวิตแน่ๆ แต่จะถือเป็นเพียงทรัพย์ชนิดหนึ่งเหมือนทรัพย์อื่นๆ เช่นนั้นหรือ ในบางสังคม เมื่อประมาณ 100-200 ปีก่อนนี้เองยังถือว่า การขโมยเสื้อผ้าจากศพเป็นความผิดต้องลงโทษรุนแรงยิ่งกว่าการขโมยศพ การขโมยสัตว์ที่เป็นทรัพย์สินค้า เช่น หมู วัว แกะ ก็มีบทลงโทษรุนแรงกว่าการขโมยศพของมนุษย์

คำจำกัดความที่แตกต่างกันมีผลต่อการกำหนดว่าอะไรเป็นความผิด อะไรไม่ใช่ ความผิดต่อศพ และความผิดต่างๆ กันนั้นถือเป็นความผิดขั้นรุนแรงทางอาญา หรือเป็นความผิดลหุโทษ และไม่ใช้ความผิดอาญา เป็นต้น ส่วนใหญ่ถือว่าการชำเราศพเป็นเรื่องสำคัญ แต่นอกเหนือไปจากนั้นยังมีความแตกต่างกันอยู่มาก เช่น การหั่นศพเป็นชิ้น การทำลายศพ การซื้อขายอวัยวะ การทำให้ศพเสียรูปโฉมทั้งด้วยความโกรธแค้น ความจงใจ หรือโดยประมาท หรือการปล่อยปละละเลยไม่จัดการกับศพตามประเพณี การเก็บศพไว้ในบ้าน หรืออยู่อาศัยร่วมกับศพ เป็นต้น เหล่านี้ถือเป็นความผิดมากน้อยแค่ไหน แรงหรือเบา อาญาหรือไม่

สำหรับประเทศไทย อาจารย์สาวตรี สุขศรี (คณะนิติศาสตร์ ธรรมศาสตร์) ได้ให้ความรู้แก่ผู้เขียนว่า ก่อนหน้าปี 2558 ในประมวลกฎหมายอาญาไม่มีหมวดความผิดอาญาเกี่ยวกับศพโดยตรง เพิ่งมีการบัญญัติเป็นครั้งแรกในพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ 22) พ.ศ. 2558 นี้เอง หากมีใครทำอะไรกับศพก่อนหน้าปี 2558 จะต้องตีความกันว่า ศพ เป็น “ทรัพย์” หรือไม่ เพื่อจะนำความผิดเกี่ยวกับทรัพย์มาปรับใช้ ซึ่งก็จะมีแนวการตีความแตกต่างกันออกไป เพราะการจะเป็นทรัพย์ได้ต้องมีผู้ยึดถือหรือมีเจตนายึดถือ ครอบครอง หรือมีค่าบางอย่าง บางคนก็ว่าถ้าศพยังมีญาติ ก็ไม่น่าจะถือเป็นทรัพย์ แต่ถ้าศพไร้ญาติก็ไม่ถือเป็นทรัพย์ ใครจะทำอะไรกับศพนั้นก็ไม่ได้ไม่ผิดอาญา ทั้งทำลาย รวมทั้งชำเรา หรืออนาจาร

แต่ด้วยเหตุที่ในระยะหลังมีคนทำอะไรๆ กับศพเยอะ ทั้งที่รู้และไม่รู้ว่าเป็นศพไปแล้ว จึงเพิ่มเติมหมวดความผิดนี้เข้าไป ซึ่งเพิ่มเข้ามาหลายฐาน ได้แก่ การกระทำชำเราศพ การกระทำอนาจารแก่ศพ การกระทำให้ศพเสียหาย และการดูหมิ่นเหยียดหยามศพอันเป็นการละเมิดต่อสิทธิของบุคคลในครอบครัว เกียรติยศ และชื่อเสียง ความผิดบางอย่างโทษสูงกว่าทำกับคนเป็นๆ เสียอีก เช่น ดูหมิ่นเหยียดหยามศพโทษสูงกว่าทำกับคนเป็นๆ ผู้ร่างกฎหมายให้เหตุผลว่า เพราะต้องการ “คุ้มครองศีลธรรมอันดีของประชาชนและสาธารณะ” ไม่ใช่คุ้มครองศพหรือญาติ โทษจึงต้องสูง ในแง่นี้ชี้ว่า ผู้บัญญัติกฎหมายของไทยยุคใหม่ก็เห็นว่ากรทำร้ายศพเป็นสิ่งที่ไร้ศีลธรรม เป็นพฤติกรรมที่น่ารังเกียจ

การทำร้ายศพหรือการชำเราศพตามที่กล่าวมาและตามที่กฎหมายมุ่งหมายถึง เป็นการกระทำส่วนบุคคลต่อศพ และโดยมากจะทำอย่างลับๆ หรือแอบทำ แต่การทำร้ายศพ

ในกรณี 6 ตุลาเป็นการกระทำแบบรวมหมู่ของคนจำนวนมากและกระทำในที่สาธารณะกลางเมืองท่ามกลางสายตาคคนนับพัน จึงไม่ใช่การทำร้ายศพในความหมายที่กล่าวมาข้างต้น แต่น่าจะคล้ายคลึงกับปรากฏการณ์ทางสังคมที่เรียกว่าการประหารชีวิตสาธารณะมากกว่า

การประหารชีวิตสาธารณะ (public lynching)

ไม่ค่อยมีการศึกษาการลงทัณฑ์อย่างทารุณในที่สาธารณะในสังคมไทย อาจเป็นเพราะว่าปรากฏการณ์เช่นนี้เกิดขึ้นน้อยครั้งในสังคมไทยจนเราคิดว่าเป็นปรากฏการณ์ผิดปกติหรือเป็นข้อยกเว้นพิเศษ การทารุณกรรมสาธารณะในกรณี 6 ตุลาเป็นที่รับรู้กันดี แต่ก็ยังไม่เคยมีความพยายามอธิบายนอกเหนือจากที่พระไพศาล วิสาโล เคยอธิบายไว้ว่าเป็นเพราะความชั่วร้าย (Evil)

การประหารชีวิตสาธารณะในเหตุการณ์ 6 ตุลา ชวนให้เราต้องคิดว่าถ้า ก็มิปรากฏการณ์วิบัติการเกิดขึ้นอย่างไม่มีที่มาที่ไปกระนั้นหรือ หรือเอาเข้าจริงมีปรากฏการณ์เช่นนี้เกิดขึ้นเป็นตัวแบบหรือตัวอย่างที่อยู่ในความรับรู้ของคนไทยมาก่อนหน้านี้แล้ว ครั้นเมื่อสถานการณ์เหตุปัจจัยทั้งหลายลงตัวและสุกงอมในวันที่ 6 ตุลา ความรับรู้ที่ซ่อนอยู่ในสำนึกของผู้คนจึงถูกปลดปล่อย ถูกหยิบขึ้นมาลงมือกระทำอีกครั้งหนึ่ง ถ้าเป็นเช่นนั้นหมายความว่าเรามองข้ามละเลยปรากฏการณ์หรือตัวแบบเช่นนี้ในสังคมไทยมาโดยตลอด

การประหารชีวิตต่อหน้าประชาชนนับร้อยนับพันเป็นปรากฏการณ์ในหลายประเทศที่มีการศึกษากันพอสมควร อาทิ เช่น การแขวนคอคนผิดคำโดยมีประชาชนนับร้อยนับพันเข้าร่วมหลายร้อยกรณี ระหว่าง ค.ศ. 1880–1940 มีผู้ตกเป็นเหยื่อการประหารชีวิตสาธารณะรวมกันหลายพันคน ในอเมริกากลางและอเมริกาใต้หลายประเทศเช่น โบลิเวีย กัวเตมาลา และอื่นๆ ก็พบว่าชุมชนหลายแห่งร่วมมือกันจับอาชญากรลงโทษต่อหน้าสาธารณชนเป็นครั้งคราวเพื่อเป็นบทเรียนให้หวาดกลัว พฤติกรรมนี้ดำเนินเรื่อยมาจนถึงครึ่งหลังของศตวรรษที่ 20 นี้เอง ในเมื่อยังไม่มีการศึกษาปรากฏการณ์เหล่านี้ในสังคมไทย ความรู้ที่ได้จากสังคมอื่นจึงอาจช่วยให้เรามีแนวทางเพื่อคิดทำความเข้าใจกับปรากฏการณ์ในสังคมไทยได้บ้าง

อันที่จริงการประหารชีวิตสาธารณะมิได้มีแบบเดียวเหมือนๆ กัน สาเหตุหรือเงื่อนไขที่เอื้อให้เกิดขึ้นก็มีได้หลายอย่าง ถ้าพิจารณาแขวนคอคนผิดคำต่อหน้าสาธารณชนก็มีผู้ศึกษาแยกแยะประเภทได้ 3-4 อย่าง ตามแต่เหตุผลหรือแรงจูงใจ ขนาดของผู้ลงมือและทำอย่างเป็นความลับหรือเปิดเผย หากกล่าวโดยสรุป มีการศึกษาให้คำอธิบายปรากฏการณ์ประหารชีวิตสาธารณะทั้งหลายนี้อยู่สองแบบหลักๆ ได้แก่

คำอธิบายแบบแรก เป็นการกระทำของคนผิวขาวต่อคนผิวดำ เกิดขึ้นในภาวะที่คนผิวขาวซึ่งถือว่าตัวเองสูงส่งกว่าแต่กลับอยู่ในภาวะไม่มั่นคงแล้ว เพราะระเบียบสังคมแบบเหยียดผิวที่พวกเขายึดถือกำลังเสื่อมลง ถูกท้าทายสั่นคลอน ทำให้พวกเขาหวาดกลัวคน

ผิดคำ การประท้วงที่สาธารณะจึงเป็นปฏิกริยารวมหมู่ชนิดหนึ่งของคนผิดๆ เพื่อยืนยันความเชื่อเหยียดผิวและระเบียบสังคมที่แบ่งชั้นคนตามสีผิว (โดยมากด้วยการแวนคอ แต่มีการทารุณด้วยวิธีอื่นด้วย เช่น คนนับร้อยระดมกระสุนสังหารเป้าเดียวกัน การรุมตี เป็นต้น โดยมากกระทำในลานกลางแจ้ง แต่ก็มีกรสังหารทารุณในโรงละครด้วยโดยให้ผู้ซื้อตั๋วเข้าร่วมการลงทัณฑ์ได้) การประท้วงที่สาธารณะมีลักษณะเป็น “พิธีกรรม” รวมหมู่ชนิดหนึ่ง เพื่อพยายามต่ออายุระเบียบสังคมแบบเหยียดผิว

คำอธิบายแบบที่สองใช้สำหรับปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในอเมริกาและได้เป็นส่วนมาก แต่ไม่ใช่คนผิดๆต่อคนผิดๆ กล่าวคือ เกิดจากประชาชนถูกปล่อยปละละเลยเป็นคนชายขอบของสังคม ไม่สามารถเข้าถึงกฎหมาย เจ้าหน้าที่ผู้บังคับกฎหมาย หรือกระบวนการยุติธรรมตามปกติได้ เมื่อเกิดกรณีที่ชุมชนชายขอบเหล่านี้ถูกคุกคามจากอาชญากรร้ายแรงหรือแก๊งอันธพาลจนทนไม่ไหว เจ้าหน้าที่ที่ไม่สามารถช่วยเหลือได้ หรือเจ้าหน้าที่ร่วมมือกับอาชญากรด้วยซ้ำไป พวกเขาจึงต้องหาความยุติธรรมด้วยตนเอง เมื่อพวกเขาสามารถจับกุมอาชญากรได้ จึงลงโทษโดยกระบวนการของตนเอง การลงทัณฑ์สาธารณะเป็นพิธีกรรมแบบหนึ่ง มีลักษณะคล้ายงานเทศกาลของชุมชน (carnival) พิธีกรรมดังกล่าวไม่ใช่การแก้แค้นรวมหมู่ของชุมชนนั้น แต่เป็นการแสดงออกร่วมกันของชุมชนที่ถูกทอดทิ้งและทางการไม่สนใจรับฟังเสียงของพวกเขา พิธีกรรมลงทัณฑ์อย่างรวมหมู่เป็นการส่งเสียงแบบหนึ่งให้ทั้งรัฐและอาชญากรรู้ว่าชุมชนนั้นยังต้องการความยุติธรรมและหลักกฎหมาย แต่ในเมื่อไม่สามารถเข้าถึงความยุติธรรมได้ พวกเขาก็มีพลังจะจัดการด้วยตัวเอง การประท้วงที่สาธารณะแบบนี้มีใช้สิ่งทดแทนสถาบันและกระบวนการทางกฎหมายของทางการ แต่ก็มีใช้พิธีกรรมเพื่อรักษาต่ออายุระเบียบสังคมแบบกดขี่ที่กำลังล่มสลายอย่างการประท้วงที่สาธารณะแบบแรก

การประท้วงที่สาธารณะในกรณี 6 ตุลา ไม่ตรงพอดีกับคำอธิบายทั้งสองแบบ กล่าวคือ ข้อแรก 6 ตุลาไม่ใช่การทารุณกรรมลงโทษผู้ยังมีชีวิตอยู่จนกระทั่งเสียชีวิต แต่เป็นการทำร้ายร่างที่ไร้ชีวิตไปแล้ว เสมือนว่าร่างเหล่านั้นเป็นตัวแทนของความเลวร้ายบางอย่าง ข้อสอง การประท้วงที่สาธารณะมิได้กระทำโดยกลุ่มคนที่ถูกตัดขาดจากกระบวนการยุติธรรมหรือถูกเจ้าหน้าที่ละเลย แต่ตรงข้ามกันอย่างยิ่ง กล่าวคือ เป็นการกระทำต่อหน้าต่อตาเจ้าหน้าที่ซึ่งปล่อยให้เกิดการทารุณกรรมกับร่างเหล่านั้น

อย่างไรก็ตาม คำอธิบายแบบแรกน่าจะช่วยให้เข้าใจการประท้วงที่สาธารณะในกรณี 6 ตุลาได้พอควร แม้ว่ากรณี 6 ตุลาจะไม่ได้เกี่ยวกับการเหยียดผิวเลย แต่ขบวนการนักศึกษาและเหยื่อของการประท้วงที่ถูกกล่าวหาว่ากำลังคุกคามและละเมิดระเบียบสังคมที่สำคัญที่สุด กำลังล้มล้างสถาบันหลักของชาติ เปลี่ยนประเทศไทยให้กลายเป็นคอมมิวนิสต์ และยิ่งปล่อยไว้นานไป พวกเขาก็ยิ่งเติบโตมากขึ้น กลุ่มอำนาจฝ่ายขวาและมวลชนผู้ลงมือประหารที่จึงหวาดกลัวว่าระเบียบสังคมที่ตนยึดถือกำลังถูกทำลาย จึงต้องลงมือจัดการอย่างเด็ดขาดก่อนจะสายเกิน

ลองพิจารณากันอีกสักหน่อยว่าการประชาตัญ์สาธาณะตามคำอธิบายแบบแรก จะช่วยให้เราเข้าใจการประชาตัญ์สาธาณะต่อศพเมื่อ 6 ตุลาได้อย่างไร

ลักษณะเป็นพิธีกรรม (Ritualistic)

มิเชล ฟูโกต์ (Michel Foucault) เคยกล่าวไว้ว่า การทำทารุณเป็นการแสดง พิธีกรรมบางอย่างในรูปแบบหนึ่ง ยิ่งถ้าการทารุณกรรมเป็นส่วนหนึ่งของการลงทัณฑ์แล้ว ละก็ การลงโทษแบบนั้นมีลักษณะเป็นพิธีกรรมอย่างแน่นอน การประชาตัญ์สาธาณะ แทบทุกกรณีล้วนแล้วแต่มีลักษณะเป็นพิธีกรรม ไม่ได้หมายความว่าต้องเป็นส่วนหนึ่ง ของศาสนาเสมอไป หรือต้องมีความสวยสดงดงาม และไม่จำเป็นต้องหมายถึงเทศกาล ของชุมชนเสมอไป ความเป็นพิธีกรรมหมายความว่า เป็นการแสดงรวมหมู่ของชุมชนหรือ สังคมหนึ่ง ที่มีระเบียบแบบแผนบางอย่าง เพื่อต้องการสื่อความหมายที่แน่นอนและ สามารถรับรู้ได้ในสังคมนั้น

ลักษณะเป็นพิธีกรรมจึงมีคุณสมบัติดังต่อไปนี้

1. มีชนบ (convention) ว่าการกระทำอะไรหมายถึงอะไร
2. ผู้เข้าร่วมมีบทบาทที่รับรู้กันได้ล่วงหน้า
3. ก่อนข้างมีมาตรฐานว่าควรแสดงอะไรบ้าง อะไรยอมให้เสริมแต่งปรับเปลี่ยนได้ อะไรต้องเคร่งครัดตามแบบแผน และ
4. ต้องมีการสื่อสารหรือความหมายทางสังคมที่ผู้เข้าร่วมสามารถรับรู้ได้

ทั้งหมดนี้หมายความว่าต้องมีการแสดงทำนองนี้มาก่อนแล้ว คงแสดงซ้ำแล้วซ้ำเล่า เสียด้วย จึงก่อเป็นชนบ แบบแผน มาตรฐาน บทบาทที่รู้ล่วงหน้า และสารหรือความหมาย ที่สื่อแล้วรู้กัน ในกรณีของการประชาตัญ์คนผิดในอเมริกา ยังมีเกณฑ์การเลือกสถานที่ สำหรับการประชาตัญ์สาธาณะด้วย

เราอาจคิดว่าการประชาตัญ์ไม่เกิดขึ้นในสังคมไทยบ่อยนัก การประชาตัญ์ ทางการเมืองที่ทำต่อศพในกรณี 6 ตุลาที่ไม่เคยเกิดมาก่อน จึงไม่น่าจะมีแบบแผนการ ปฏิบัติ ดูเหมือนจะเป็นการระเบิดอารมณ์ของผู้คนที่ไม่มีใครคาดฝัน ไม่มีตัวอย่างให้เห็น มาก่อน และเป็นไปอย่างควบคุมไม่ได้ เป็นภาวะเลยเถิดที่ไม่ได้วางแผน คาดการณ์ไม่ถึง บรรยากาศและสถานการณ์พาไปเสียมากกว่า การทารุณกรรมก็ดูเหมือนจะผุดขึ้นโดย ฉับพลันในขณะนั้น ลักษณะเป็นพิธีกรรมดูเหมือนจะตรงข้ามกับสิ่งที่เกิดขึ้นเมื่อ 6 ตุลา เป็นอย่างยิ่ง แต่หากเราดูกันต่อไปจะเห็นว่า การกระทำทั้งหลายที่เกิดขึ้นในวันนั้น กลับมี ลักษณะบางอย่างร่วมกันและสื่อสารความหมายที่ใกล้เคียงกัน และเป็นสิ่งที่ชุมชนของพวกเขา ผู้กระทำสามารถเรียนรู้ได้ล่วงหน้าจากเหตุการณ์อื่น ถึงแม้จะไม่ใช่การประชาตัญ์สาธาณะ ในสังคมไทยเองก็ตาม

ที่แน่ ๆ ก็คือการประชาตัญ์สาธาณะทุกกรณีรวมทั้งกรณีที่ทำกับศพเมื่อ 6 ตุลา กระตุ้นความเชื่อบางอย่างที่ดำรงอยู่ร่วมกันของชุมชนผู้กระทำ การกระทำเฉพาะเจาะจง

แทบทุกอย่างจงใจให้สื่อความหมายชัด ๆ เห็นกันชัด ๆ และเข้าร่วมได้ชัด ๆ ไม่มีอะไรคลุมเครือเลย แม้กระทั่งอารมณ์ความรู้สึกของปัจเจกชนที่เข้าร่วมการลงทัณฑ์เหล่านั้นก็ชัดเจน หรือแสดงออกค่อนข้างเกินเลยกว่าปกติอย่างชัดเจน

พิธีกรรมยังช่วยสร้างพันธะความผูกพันระหว่างบุคคลในชุมชนของผู้ลงทัณฑ์เหล่านั้น ทำให้พวกเขารู้สึกถึงพลังของฝ่ายเดียวกัน และในเวลาเดียวกันก็รู้จักฝ่ายตรงข้าม แต่ตระหนักในพลังที่เหนือกว่าของตน ไม่ว่าผู้ถูกกระทำหรือเหยื่อคนนั้น ๆ จะเป็นผู้กระทำผิดจริงหรือเป็นเพียงแพะรับบาปก็ไม่มีความสำคัญมากนัก เพราะเหยื่อมีบทบาทหน้าที่เป็นเพียงส่วนประกอบของการแสดงประชาทัณฑ์ซึ่งรับใช้ชุมชนของผู้กระทำ หมายความว่าเหยื่อเหล่านั้นสูญเสียความเป็นปัจเจกชนไปแล้ว เขาเป็นเพียง “ร่างทรง” (embodiment) ของความเลวตามความเชื่อของผู้กระทำที่ต้องการเหยื่อเพื่อเป็นเป้าของพิธีกรรมการลงทัณฑ์ของตนเท่านั้น

การเข้าร่วมของคนจำนวนมากในชุมชนนั้นได้ช่วยสร้างความมั่นใจว่าพวกเขาแต่ละคนจะไม่ตกเป็นเป้าของการลงโทษตามกฎหมาย เพราะบอกไม่ได้ชัด ๆ ว่าใครคนไหนกันแน่ที่ทำให้เหยื่อเสียชีวิต แต่เป็นฝีมือของฝูงชนที่ช่วยกันคนละไม้ละมือ และเมื่อช่วยกันรุมประชาทัณฑ์ก็ไม่ต้องกังวลว่าจะมีใครขึ้นนำกล่าวโทษใส่กันและกัน การแสดงออกร่วมกันของคนหมู่มากยังเป็นเสมือนการสร้างกฎรวมหมู่ที่ไม่เป็นทางการ หรือ “กฎหมาย” ของชุมชนนั้น ดังนั้นผู้กระทำจึงไม่รู้สึกละอายใจ แม้กระทั่งเวลาผ่านไปอีกนาน ผู้กระทำก็อาจไม่รู้สึกละอายใจ แต่กลับสามารถหาเหตุผลมารองรับการกระทำที่เกิดขึ้นว่าชอบธรรมอย่างไรได้ด้วย

สื่ออะไร เพื่ออะไร ทำไมต้องโหดเหี้ยมขนาดนั้น

การประชาทัณฑ์สาธารณะโดยมากมีความมุ่งหมายเพื่อสั่งสอน การทวารุณกรรม ล้วนสื่อความหมายทั้งนั้น

ข้อแรก สื่อให้รับรู้กันทั่วไปว่า เหยื่อเหล่านั้นไร้คุณค่าอย่างถึงที่สุด วิธีการลงทัณฑ์ที่โหดเหี้ยมผิดปกติก็เพื่อสื่อให้ผู้คนรับรู้ชัด ๆ จะ ๆ แจ่ม ๆ ถึงความชั่วร้ายของเหยื่อหรือการละเมิดที่เลวร้ายที่เหยื่อเหล่านั้นกระทำ (จากทัศนคติของผู้กระทำซึ่งเชื่อว่าพวกเขาเป็นคนปกติส่วนใหญ่ของสังคม) รูปแบบการลงโทษปกติหรือตามกฎหมายของสังคมสมัยใหม่ยอมไม่สามารถสื่ออารมณ์ความรู้สึกเช่นนั้นได้ เพราะมันไม่สาสม เบาเกินไป ให้ความเคารพ ให้เกียรติกับเหยื่อและความเลวเหล่านั้นมากเกินไป

ข้อสอง การทำร้ายศพด้วยวิธีที่โหดเหี้ยม คือการทำลายความศักดิ์สิทธิ์ของร่างไร้ชีวิตมนุษย์ที่ทุกสังคมถือว่าควรเคารพ ผู้กระทำเลือกวิธีเช่นนั้นอย่างจงใจ เฉพาะเจาะจงเพื่อปฏิเสธไม่ยอมปฏิบัติต่อเหยื่อในแบบที่มนุษย์ในสังคมนั้นพึงกระทำต่อกัน วิธีที่โหดเหี้ยมสื่อความหมายว่าเหยื่อไม่ใช่คน เป็นการทำลายความเป็นมนุษย์อย่างถึงที่สุดแม้การลงโทษประหารชีวิตตามกฎหมายปัจจุบันก็ยังไม่สามารถปฏิเสธความเป็นมนุษย์ได้ถึงระดับนั้น

ข้อสาม รูปแบบการลงทัณฑ์เหล่านี้ดูเหมือนเป็นแบบโบราณ แต่ไม่ใช่เพราะผู้กระทำยังคงตกอยู่ในความคิดความเชื่อโบราณ ตรงกันข้ามพวกเขาขึ้นอยู่กับปัจจุบันคิดแบบปัจจุบัน จึงสามารถที่จะหยิบเอาชุดของการกระทำที่ดูโบราณมาใช้ เพื่อสื่อว่าเหยื่อสมควรถูกลงโทษในแบบที่มนุษย์ปัจจุบันไม่กระทำต่อกันอีกแล้ว

ข้อสี่ เมื่อการประหารชีวิตหรือลงทัณฑ์เหล่านั้นจบสิ้นลง สิ่งที่สาธารณชนเห็นทั้งด้วยสายตาและรูปภาพจะสามารถสื่อสารที่ต้องการได้อีกหลายสิบปีต่อมา การประหารชีวิตสาธารณะเป็นวิธีการประกาศด้วยเสียงดังกัมปนาทต่อสังคมอย่างโจ่งแจ้งตรงไปตรงมาว่า ความเชื่อในระเบียบสังคมแบบที่พวกเขายึดมั่นเท่านั้นที่ยังมีอำนาจอยู่และพึงได้รับการปกป้องจากการคุกคามของพวกเหยื่อ การประหารชีวิตจึงต้องจัดแจงไม่คลุมเครือ พฤติกรรมอันโหดเหี้ยมจึงถูกใช้เพื่อรักษาระเบียบสังคมและความเชื่อที่ลงหลักปักฐานอยู่ และทำให้เข้มแข็งมั่นคงยิ่งขึ้นนั่นเอง แน่หนอนว่าในทางกลับกัน ปราบฎการณ์เช่นนี้ย่อมแสดงว่าการกระทำและความเชื่อของเหยื่อเหล่านั้น กำลังลั่นคลอนระเบียบสังคมและความเชื่อที่เป็นหลักอย่างแรง เป็นการท้าทายถึงราก ดังนั้นจึงต้องถูกจัดการอย่างเด็ดขาด

เรารู้กันดีว่าเหยื่อ 6 ตุลาถูกให้ร้ายโจมตีว่ากระทำการละเมิดต่อสถาบันกษัตริย์ ทั้งนี้ในภาษาอังกฤษคำว่า lese majesty มิได้หมายความถึงการละเมิดต่อกษัตริย์เท่านั้น แต่ยังหมายรวมถึงการละเมิดคุกคามต่อสิ่งที่เป็นอำนาจหลัก ๆ ของรัฐ ซึ่งเราเรียกกันว่าการทรยศ (treason) และต่อศาสนาซึ่งเรียกว่า blaspheme ทั้งหมดนี้ถือเป็นการละเมิดที่รุนแรงระดับเป็น “lese majesty” การลงโทษผู้ละเมิดระดับนี้จึงต้องใช้วิธีที่เป็นสัญลักษณ์ของความรุนแรงและความรู้ค่าสุด ๆ ของเหยื่อเหล่านั้น

การทารุณศพต่อหน้าสาธารณชนจึงมิใช่เพียงเกิดจากความชั่วร้าย (Evil) หรือภาวะชั่ววูบในจิตใจ ไม่ใช่ผลของการคุมอารมณ์ไม่อยู่ หรือผลของสถานการณ์ที่เลียดเกิดควบคุมไม่ได้ แต่เป็นการกระทำที่ผู้กระทำและผู้เข้าร่วมเลียดจะทำ เพื่อสำแดงสัญลักษณ์และสื่อสารกับสังคม เป็นการจารีกรอยแห่งอำนาจบนร่างของเหยื่อ เป็นสัญลักษณ์ที่ประกาศว่า ความเชื่อที่ถูกต้องหรือระเบียบสังคมที่สาธารณชนพึงยึดถือคืออะไร ใครมีอำนาจเหนือใคร ทั้งบนร่างของผู้ถูกลงโทษและในความรับรู้ของสังคมในเวลาเดียวกัน

ความหมายและที่มาของรูปแบบการทำร้ายศพเมื่อ 6 ตุลา

การประหารชีวิตสาธารณะในสังคมอื่นตามที่ยกตัวอย่างมา ผู้กระทำมีความรู้และจดจำเอาวิธีการมาจากกรณีที่เคยทำกันมาก่อน แต่ในระยะแรก เข้าใจว่าผู้กระทำเลียดเอามาจากความรู้ทางศาสนาและประวัติศาสตร์ แต่ในกรณี 6 ตุลาละ พวกเขาเอามาจากไหน?

ดูเหมือนเป็นการผสมผสานกันจากหลายแหล่ง ทั้งจากความรู้ความเชื่อที่ว่าดีดเคียดทำเช่นนั้น และจากวัฒนธรรมสาธารณะ เช่น สื่อมวลชน ภาพยนตร์ นิยาย ฯลฯ ที่พวกเขาเคยฟังเคยชมมาก่อน

การลงทัณฑ์ในไทยแบบโบราณ หากเป็นความผิดอุกฉกรรจ์ต่อพระไอยการอาญาหลวงและพระไอยการกระบดศึก จะโดนลงโทษทางร่างกาย หรือที่เรียกในพระไอยการกระบดศึกว่า “กรรมกร 21 สถาน” มีตั้งแต่โทษประหารด้วยการตัดคอ แหกอก หรือเปิดกะโหลกศีรษะ ไปจนถึงการทรมานทางกายไม่ถึงตาย ที่รู้จักกันดีได้แก่ การโบย เขียน ตี ตัดปาก ตัดหู ตัดนิ้วมือ เป็นต้น แต่การลงทัณฑ์ในไทยแบบโบราณไม่ใช้การแขวนคอ

การลงทัณฑ์สาธารณะและการประจานไม่ใช่สิ่งแปลกใหม่ในสังคมไทยในอดีต เป็นรูปแบบที่ทำกันเป็นปกติสำหรับอาชญากรประเภทอุกฉกรรจ์ เจ้าอาณัติก็เคยถูกจับใส่กรงแล้วลากประจานไปตามถนนให้ผู้คนรุมทำร้าย การประจานยังเป็นสิ่งที่กระทำกันอยู่เป็นปกติจนกระทั่งถึงปัจจุบัน ทั้งโดยทางการและโดยผู้คนในสังคมทำกันเอง การประจานที่รู้จักกันดีและยังยอมรับกันอยู่ทั่วไปในสังคมไทยคือ การทำแผนประทุษกรรม ไม่มีประเทศไหนในโลกอีกแล้วที่ยอมให้ตำรวจเอาผู้ต้องหามาแสดงต่อสาธารณชนด้วยข้ออ้างว่าเพื่อประกอบการสืบสวน

- การแขวนคอ เราอาจคิดได้ว่าเป็นปฏิกริยาต่อการแสดงแขวนคอที่ธรรมศาสตร์ไม่กี่วันก่อนหน้านั้น แต่เป็นที่รับรู้กันทั่วไปว่าในหลายสังคม การแขวนคอเป็นการลงโทษและประจานคนร้ายที่เลวทราม การประจานยังเป็นวิธีส่งคำเตือนหรือบทเรียนแก่ฝ่ายตรงข้ามด้วย และความรู้เช่นนี้อาจเป็นที่มาของการเลือกใช้การแขวนคอต่อวิชัย เกตุศรีพงษ์ษา และชุมพร ทุมไผ่ พนักงานการไฟฟ้า 2 คนก็ได้ ทั้งที่การประหารแบบโบราณของไทยเองไม่ใช้การแขวนคอ

- การลากร่างไร้ชีวิตไปตามพื้น เป็นการกระทำกับสัตว์ไม่ใช่ทำกับมนุษย์

- การเผาจนเป็นเถ้าถ่าน เป็นการทำลายกระทั้งรูปพรรณของมนุษย์ให้หมดจดสิ้นตามความเชื่อของสังคมพุทธ การเผาศพเป็นพิธีกรรมส่งผู้ตายไปเกิดใหม่หรือสุคติ แต่การเผาที่ปราศจากพิธีกรรมทางศาสนาที่ถูกต้องเหมาะสมคือการปฏิเสธโอกาสดังกล่าวแม้ตายแล้ว เข็ยก็ไม่สามารถหลุดพ้นจากความทุกข์ พวกเขาจึงต้องถูกเผาเยี่ยงซากสัตว์

- การปลงศพจะรดศพสะท้อนว่าเหยื่อรายนั้นไม่ใช่มนุษย์ปกติแต่เป็นเพียงสิ่งรองรับความโสโครกของมนุษย์

- แต่การกระทำที่มาจากต่างประเทศแน่ๆ คือ การตอกอก เพราะเป็นวิธีการสังหารชาตานหรือปีศาจตามคติความเชื่อของฝรั่ง ไม่ใช่ของไทยแต่อย่างใด แต่คนไทยเรียนรู้และเข้าใจพฤติกรรมนี้จากหนังฮอลลีวู้ดจำนวนมาก ฉะนั้น แม้จะมาจากต่างประเทศอยู่นอกสามัญสำนึกของคนไทยปกติทั่วไป แต่ทั้งผู้กระทำและผู้ชมเข้าใจสารที่ต้องการสื่อนี้เป็นอย่างดี อีกทั้งวิธีการนี้ต้องการอุปกรณ์ช่วยที่เหมาะสมด้วย สิ่งนี้จึงยิ่งยืนยันว่ามหรธรมทำร้ายศพกรณี 6 ตุลาไม่ใช่อารมณ์ชั่ววูบแล้ว แต่ต้องมีการไตร่ตรองหาวิธีทำร้ายศพอย่างสำนึกู หรืออาจปรึกษาในหมู่พวกเขาเองก่อนลงมือทำด้วยซ้ำ แล้วจึง “เลือก” ที่จะใช้วิธีนี้

วัชรวิ เพชรสุน

การทำร้ายร่างไร้ชีวิตของวัชรวิ เพชรสุนน่าจะเป็นกรณีที่น่าขบคิดที่สุด เพราะเป็นการกระทำที่อุบาทว์อย่างเหลือเชื่อที่ผู้กระทำทำเช่นนั้นได้อย่างไร ในเหตุการณ์ 6 ตุลา การบังคับให้ผู้ชุมนุมหญิงที่ถูกจับต้องถอดเสื้อออกเหลือแต่เพียงชุดชั้นใน ด้วยข้ออ้างพล่อยๆ ว่าป้องกันการซ่อนอาวุธหรือข้ออ้างอะไรก็ตาม ความมุ่งหมายที่แท้จริงคือการข่มขู่เหยียดผู้หญิงที่ถูกจับเหล่านั้น ด้วยวิธีการเฉพาะที่มีผลกระทบต่อผู้หญิงเท่านั้น เพราะการข่มขู่เช่นนี้สามารถทำร้ายผู้หญิงได้ลึกและฝังใจยิ่งกว่าการตะต่อยอย่างที่ทำกับผู้ชาย ศพของวัชรวิ เพชรสุน ก็ถูกกระทำทำนองเดียวกันแต่รุนแรงกว่า กล่าวคือร่างที่ไร้ชีวิตไปแล้วเพราะกระสุนปืน ถูกนำมาจัดวาง เปลื้องผ้าของเธอออกหมดต่อหน้าสาธารณชน มีภาพที่แสดงให้เห็นว่าผู้กระทำนั่ง-ยืนล้อมรอบร่างเปลือยด้วยความพอใจ ที่น่าเกลียดที่สุด คือการนำไม้มาจัดวางข้างร่างของเธอ ให้ดูราวกับว่าเธอถูกทำร้ายด้วยไม้ท่อนนั้น ทั้งๆ ที่รายงานชันสูตรชี้ว่าไม่มีร่องรอยการทำร้ายตรงอวัยวะแต่อย่างใด ที่เห็นทั้งหมดนั้นเป็นเพียงการจัดฉากให้เข้าใจไปเช่นนั้น เธอถูกทำลายไม่เพียงความเป็นมนุษย์ปฏุชนที่ศพควรได้รับความเคารพ ไม่เพียงเอามาประจาน แต่ผู้กระทำยังจงใจคิดหาวิธีการเชิงสัญลักษณ์เพื่อการเหยียดข่มขู่ความเป็นหญิงของเธออย่างรุนแรง เพื่อความสนุกสนานของผู้กระทำอีกด้วย นี่ไม่ใช่ผลจากอารมณ์ชั่ววูบที่ปล่อย Evil ออกมา แต่เป็นผลงานของการคิดคำนวณหาวิธีทำร้ายศพที่เป็นหญิงอย่างรุนแรงที่สุดเท่าที่จะคิดออก

กรณี 6 ตุลาจึงรวมเอาความรู้จากสารพัดแหล่ง สารพัดวิธีการ ทั้งฝรั่งทั้งไทย ทั้งที่เชื่อว่าเป็นอดีตและทั้งๆ ที่ยังหลงเหลือในปัจจุบันเข้าด้วยกัน รูปแบบการทำร้ายศพทั้งหมดเพื่อสื่อสารความหมายร่วมกันเพียงอย่างเดียวว่าเหยื่อเหล่านั้นไม่สมควรได้รับการลงโทษหรือการปฏิบัติเยี่ยงมนุษย์กระทำต่อกัน เพราะพวกเขาไม่ใช่มนุษย์อีกต่อไป

ประการสุดท้ายที่ยากฝากไว้ก็คือ การประชาตัญจะสาธารณะโดยมากไม่ใช่การลงมือกระทำโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐ ซึ่งอาจเป็นผู้ให้ความร่วมมือ เปิดทางให้ หรือทำเป็นไม่รู้ไม่เห็น กลไกของรัฐมักมีส่วนสร้างเงื่อนไขหรือก่อสถานการณ์ที่นำไปสู่การประชาตัญจะสาธารณะ แต่การกระทำโหดร้ายโดยผู้กระทำจำนวนมากนั้นเป็นการกระทำของประชาชนกันเอง การประชาตัญจะเช่นนี้เป็นการร่วมมือร่วมใจกันกระทำในสิ่งที่สังคมของพวกเขาเห็นว่าสมควรกับสถานการณ์กับเหยื่อเหล่านั้น ดังนั้น จำนวนไม่น้อยจึงสามารถอ้อมร่าได้ด้วยความพอใจในระหว่างลงมือประชาตัญจะ และโดยมากไม่รู้สึกลึกค้ำใจแต่อย่างใด

หมายเหตุท้ายบท

หลายปีที่ผ่านมา มีข้อวิจารณ์ประการหนึ่งต่อการรำลึก 6 ตุลาว่า มีแต่การพูดเรื่องคนตาย ความตาย ความโหดร้ายทารุณ แต่กลับไม่ยอมพูดไปถึงตัวการเบื้องหลังเหตุการณ์ ทำให้การรำลึก 6 ตุลากลายเป็นเรื่องซ้ำซากน่าเบื่อ ข้อวิจารณ์เหล่านี้ต้องการตำหนิคนที่

ไม่พูดเรื่องเจ้าและผู้มีอำนาจ อีกทั้งยังกล่าวหาว่าต้องการ “de-radicalize” กรณี 6 ตุลา
ข้อวิจารณ์เหล่านี้มีส่วนถูกต้อง และภายใต้สถานะอันจำกัดของสังคมไทย เราทุกคนก็
พยายามกันอย่างเต็มที่เท่าที่เป็นไปได้

แต่คำวิจารณ์เหล่านี้ให้ความสำคัญต่อผู้เสียชีวิตในฐานะปัจเจกบุคคลน้อยไปหน่อย
ทำให้ผู้เสียชีวิตมีค่าเป็นแค่เพียงนิรนามของขบวนการสังคมนิยมที่ยิ่งใหญ่และเป็นค่า
เสียหายค้างชำระทางการเมืองเท่านั้น โครงการบันทึก 6 ตุลาเห็นว่า ความรู้เรื่องความตาย
คนตาย และการกระทำทารุณโหดร้ายจำเป็นต้องได้รับการบันทึกให้แจ่มชัด และควร
สืบทอดความรู้นี้ต่อไปอีกนานเท่าที่จะเป็นไปได้ นอกเหนือจากการให้เกียรติผู้เสียชีวิต
เหล่านั้นแล้ว ที่สำคัญอย่างยิ่งก็คือเป็นการคืนความเป็นมนุษย์ให้กับเขา

บทความนี้ยังชี้ให้เห็นว่า การทำความเข้าใจต่อความตายและความทารุณโหดร้าย
มีแง่มุมที่น่าสนใจให้เราศึกษา ทำความเข้าใจเกี่ยวกับสังคมไทยได้อีกมากกว่าที่ข้อวิจารณ์
เหล่านั้นดูเบาไว้ ๓

เอกสารประกอบการศึกษา

ภาษาไทย

กรมราชทัณฑ์. *ประวัติการราชทัณฑ์ 200 ปี*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ราชทัณฑ์, 2525.
พระไพศาล วิสาโล. “อนุดิจาก 6 ตุลา: ความชั่วร้าย ความตาย และชัยชนะ.” ใน *6 ตุลา
จารึก ความทรงจำ ความหวัง และบทเรียน*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิโกมลคีมทอง,
2539.

ภาษาอังกฤษ

Brundage, W. Fitzhugh. *Lynching in the New South: Georgia and Virginia, 1880-1930*. Urbana: University of Illinois Press, 1993.
———, ed. *Under Sentence of Death: Lynching in the South*. Chapel Hill: University of North Carolina Press, 1997.
Elam, Jacqueline, and Chase Pielak. *Corpse Encounters: An Aesthetics of Death*. Lanham, Maryland: Lexington Books, 2018.
Garland, David. “Penal Excess and Surplus Meaning: Public Torture Lynchings in Twentieth-Century America.” *Law and Society* 39, no.4 (2005): 793-833.
Godoy, Angelina S. *Popular Injustice: Violence, Community, and Law in Latin America*. Stanford, Calif.: Stanford University Press, 2006.
Goldstein, Daniel. *The Spectacular City: Violence and Performance in Urban Bolivia*. Durham and London: Duke University Press, 2004.
Harding, Wendy. “Spectacle Lynching and Textual Responses.” *Miranda* [Online] 15 (2017). <http://miranda.revues.org/10493>.